

Spitskopjes kijken met Michel

Op het moment dat deze Verderkijker uitkomt is het nog winter. De winter is natuurlijk een mooi jaargetijde, maar tijdens de koude maanden mis ik altijd de kleine beestjes en de bloemen. Ik vind het een beetje saai als het leven zich heeft teruggetrokken, maar ik heb wel meer tijd om er over te schrijven. Dat komt goed uit, want mijn notatieblokken zitten nog vol onuitgewerkte aantekeningen. Bijvoorbeeld van die keer dat ik ging spitskopjes kijken met Michel Barendse....

Aan de telefoon

Het is een mooie middag eind augustus als ik wordt gebeld door Michel. Hij vraagt of ik een gids heb waarmee je sprinkhanen kunt determineren. Zijn vraag verrast me, want meestal leen ik juist allerhande determinatiewerken van Michel, maar tot mijn vreugde kan in hem mededelen dat wij inderdaad over zo'n gids beschikken. In 2006 hebben we de KNNV veldgids sprinkhanen en krekels aangeschaft. Dit boekje, dat bol staat van de fraaie foto's, is samengesteld door Roy Kleukers en René Krekels (ja, echt waar) en in 2004 uitgegeven (ISBN 90-5011-193-9).

Waarom zou Michel die gids nodig hebben? Hij laat me niet lang in spanning en vertelt dat hij in wat ruige begroeiing aan het eind van de Gantellaan (Tolhek) een aantal spitskopjes heeft gevonden. Eerlijk gezegd was ik me er niet van bewust dat er een sprinkhanensoort bestaat die spitskopje wordt genoemd. Een veldgids in de kast garandeert nog niet dat de inhoud ervan zich spontaan in je hoofd nestelt. Het kost vaak heel wat inzet om een nieuwe diergroep te leren kennen. Een enkele keer doe ik wel een poging om een sprinkhaan te determineren, maar mijn inzicht in de verschillende soorten en de daarmee samenhangende determinatiekenmerken laat nog zeer te wensen over.

Spitskopjes dus, ik had ze al snel gevonden in de gids. Slanke sprinkhaantjes, overwegend groen met een beetje oranjebruin, maar... wat een gekke beesten met dat punthoofd! De naam spitskopje is heel toepasselijk. Het is een soort sabelsprinkhaan, hetgeen vooral te zien is aan de vrouwtjes die een sabelvormige legboor aan het achterlijf dragen. Terwijl ik naar de foto's van spitskopjes kijk vraagt Michel welke verschillen er in mijn boek worden genoemd tussen het gewone en het zuidelijke spitskopje.

Er zijn namelijk twee soorten, het gewoon spitskopje (dat in Nederland algemeen voorkomt) en het zuidelijk spitskopje (dat zeer zeldzaam is in ons land). In het boek van Michel staat beschreven dat de soorten zijn te onderscheiden aan vleugellengte. De zuiderling heeft langere vleugels dan de gewone, maar soms worden er ook wel eens gewone spitskopjes gevonden met lange vleugels. Wat een narigheid ook altijd met die sprinkhanen! Mijn boek zegt hetzelfde over de vleugels, maar er wordt nog een kenmerk genoemd. De zuiderling heeft een

rechtere legboor dan de gewone. Dan moet je natuurlijk wel een vrouwtje opzoeken, maar dat lijkt op het eerste gezicht geen onmogelijke opgave.

Michel vraagt of ik zin en tijd heb om mee te gaan zoeken. Ik overleg met mijn kinderen, die nog zomervakantie hebben. Helaas hebben ze geen zin in een speurtocht naar sprinkhanen, maar ze hebben er geen bezwaar tegen als ik een half uurtje ertussenuit knijp. Niet veel later haast ik mij met sprinkhanengids naar het eind van de Gantellaan.

Het veld in

Al spoedig verschijnt Michel op de afgesproken plaats en samen lopen we richting de N470. We wringen ons langs een bouwhek en staan daarna in kniehoge vegetatie van hanenpoot en ganzenvoet. Zonder aarzelen loopt Michel naar enkele pollen plantengroei en wijst mij op mijn eerste spitskopje. Hij duwt me een klein verrekijkertje in handen, een Pentax 8,5x21 papilio. Met dat kijkertje kun je voorwerpen op een halve meter afstand scherp stellen en dan krijg je een vergroot beeld alsof je met een loep werkt. Erg handig als je naar vlinders of andere kleine diertjes zoals sprinkhanen wilt kijken.

Het eerste spitskopje heeft korte vleugels, dat pleit voor gewoon spitskopje. We zoeken verder en vinden nog een stuk of tien exemplaren. De vleugellengte is tamelijk variabel en de vorm van de legboor is ook niet zo duidelijk als we hadden gehoopt. Recht is recht en krom is krom, maar dat geldt allemaal niet voor de legboor van spitskopjes. Als je de twee soorten niet naast elkaar kunt zien blijft zo'n kenmerk discutabel. Ondertussen horen we zo nu en dan de ijle, hoge zang van de spitskopjes. Volgens de gids is de zuiderling met het blote oor te horen, terwijl je voor de gewone een batdetector nodig heb om de zang waar te nemen. We horen toch echt het geluid van de sprinkhaantjes, maar het klinkt zacht en draagt niet ver.

Het half uur is voorbij, tijd om weer naar huis te gaan. Vlak voor ik vertrek duikt opeens een bruine kiekendief op en enige ogenblikken later twee witgatjes. Nu blijkt dat het verrekijkertje ook geschikt is om vogels te kijken. Nadat de vogels zijn verdwenen ga ik er vandoor.

Michel blijft alleen achter om verder te zoeken. 's Avonds staat hij op de stoep met een petrischaal waarin zich een spitskopvrouwtje bevindt. Ze heeft zeer lange vleugels en een kromme legboor. Naar ons idee is het een gewoon spitskopje vanwege de vorm van de legboor, maar er blijft enige twijfel. Daarom heb ik enkele foto's, die Michel van het

langvleugelige vrouwtje heeft gemaakt, naar Roy Kleukers gestuurd, de schrijver van de sprinkhanengids. Van Roy kreeg ik het volgende antwoord: “Volgens mij is het een langvleugelig vrouwtje van het gewoon spitskopje. Bij het zuidelijk spitskopje is de legboor over een flink stuk echt recht.” Het was dus inderdaad geen zeldzaam, zuidelijk spitskopje, maar dat mocht de pret niet drukken. De kennismaking met het gewoon spitskopje was voor mij een bijzondere ervaring.

Caroline Elfferich, januari 2008